

CONTEMPORARY
FINANCIAL MANAGEMENT

UPRAVLJANJE FINANSIJAMA U
SAVREMENIM USLOVIMA
POSLOVANJA

DOI: 10.15308/finiz-2015-191-195

UTICAJ BAZELSKIH STANDARDARDA NA FINANSIJSKO UPRAVLJANJE NA PRIMERU SRBIJE

Marija Knežević*

Društvo ekonomista Beograda, Kneza Miloša 10, Beograd, Srbija

Apstrakt:

Sve veći značaj procesa upravljanja rizicima krajem dvadesetog veka nametnuo je i novu ulogu finansijskog menadžmenta u bankarskom sektoru. Fokus finansijskog upravljanja više nije na prikupljanju dovoljnog broja sredstava za održavanje likvidnosti i solventnosti. U središtu pažnje je obezbeđivanje adekvatnog nivoa kapitala u skladu sa rizičnim profilom banke, izbor odgovarajuće strukture izvora finansiranja i plasmana koja bi trebala da doprinese ostvarivanju razvojnih ciljeva banke i očekivanja akcionara sa jedne i očuvanju sigurnosti deponenata i zadovoljenju regulatornih zahteva sa druge strane. Bazelski standardi (Bazel II i Bazel III) postavljaju dodatne izazove pred finansijsko rukovodstvo banke u vezi sa strukturom i kvalitetom instrumenata kapitala. Ispunjenje zadatih ciljeva zahteva usku povezanost funkcije upravljanja finansijama sa procesom upravljanja rizicima. U radu se ukazuje na izazove u procesu upravljanja finansijama u bankama u Srbiji uslovljenih primenom Bazelskih standarda. Analiza zastupljenosti primenjenih modela za obračun kapitalnih zahteva ukazuje na to da banke u Srbiji koriste standardizovani pristup za obračun kapitalnih zahteva za kreditni i tržišni rizik, dok se pristup osnovnog indikatora koristi za operativni rizik u većini banaka. U radu se kroz primer kapitalnih zahteva za operativni rizik potvrđuje da primena naprednijih pristupa za obračun kapitalnih zahteva predstavlja jedan od načina za optimizaciju kapitala koji se može dalje produktivnije koristiti.

Ključne reči:

finansije,
banka,
Bazelski standardi,
rizici,
kapitalni zahtevi.

1. UVOD

Tradicionalna uloga finansijskog menadžera zasnovana na obezbeđivanju izvora finansiranja i upravljanju gotovinom za nesmetano poslovanje preduzeća, poslednjih decenija značajno se promenila. Tome su doprineli u velikoj meri spoljni faktori, poput globalizacije finansijskih tržišta, liberalizacije tokova kapitala, promene u makroekonomskom okruženju praćeni razvojem velikog broja novih proizvoda i usluga, koji su dodatno dali na značaju funkciji finansijskog upravljanja u stvaranju vrednosti za kompaniju. Proces upravljanja finansijama dobija na značaju kao integralni deo sistema upravljanja, budući da finansijski menadžer mora da doprinosi ostvarenju sveukupnih razvojnih ciljeva preduzeća.

Delokrug strateških odluka savremenog finansijskog menadžmenta obuhvata tri glavne oblasti (VanHorne & Wachovics, 2008):

- ♦ donošenje odluka o investiranju;
- ♦ donošenje odluka o finansiranju, uključujući odluke o isplati dividendi i
- ♦ donošenje odluka o upravljanju aktivom.

Odluke o investiranju, odnosno o strukturi plasmana su najvažnije sa aspekta stvaranja vrednosti za kompaniju dok je izbor optimalne strukture finansiranja tj. odnosa duga i kapitala od suštinskog značaja za ostvarivanje željenog prinosa akcionara. Nakon što se uspostavi odgovarajuća struktura aktive, neophodno je njom efikasno upravljati što je takođe zadatak finansijskog menadžmenta.

Navedene tri ključne grupe aktivnosti na kojima počiva upravljanje finansijama, u bankama imaju dodatne specifičnosti koje potiču najviše zbog nastojanja regulatora da zaštite deponente banaka i posredno obezbede stabilnost finansijskog sistema. S tim u vezi ograničenja koja se nalaze u procesu upravljanja finansijama su zadovoljenje regulatornih zahteva u pogledu adekvatnosti kapitala i održavanje minimalnog nivoa kapitala što onemogućava bankama da u potpunosti koriste pozitivne efekte finansijskog leveridža. Poseban uticaj na upravljanje finansijama u bankama imaju tzv. Bazelski standardi koji utiču na sve tri napred nabrojane funkcije, što je i tema ovog rada.

2. BAZELSKI STANDARDI ADEKVATNOSTI KAPITALA I NJIHOV UTICAJ NA UPRAVLJANJE FINANSIJAMA

Pokazatelj adekvatnosti kapitala poslednjih godina 20. veka postaje jedan od osnovnih pokazatelja uspešnosti i sigurnosti poslovanja banaka širom sveta. Bazelski komitet ga definiše kao odnos regulatornog kapitala i rizične aktive i propisuje da minimalni iznos ovog odnosa treba da iznosi 8%. Polazeći od prvog standarda o kapitalnoj adekvatnosti objavljenom 1988. godine (Bazel I), preko Bazela II iz 2004. godine do Bazela III čija se primena očekuje u narednom periodu, osnovni cilj bio je obezbeđivanje sigurnosti poslovanja banaka i jačanja otpornosti celokupnog finansijskog sistema na šokove i rizike iz okruženja obezbeđivanjem dovoljnog nivoa kapitala. Bazel II je trenutno opšteprihvaćen standard

kojim se reguliše kapitalna adekvatnost u većini razvijenih zemalja u svetu i zasniva se na tri stuba:

- 1) minimalni kapitalni zahtevi;
- 2) proces kontrole adekvatnosti kapitala;
- 3) tržišna disciplina.

Obezbeđujući dovoljno kvalitetnih instrumenata u sastavu regulatornog kapitala, banke bi trebalo da budu sposobne da podnesu rizike kojima su izložene, a posebno kreditni rizik, tržišni i operativni što je oličeno u prvom stubu standarda. Druga dva stuba sporazuma se odnose na nadzor regulatora nad procesom upravljanja rizicima i internoj proceni adekvatnosti kapitala kao i na obelodanjivanju informacija od ključnog značaja za proces upravljanja rizicima i kapitalnu adekvatnost.

Ipak, svetska finansijska kriza koja je eskalirala 2008. godine je pokazala da sama primena Bazelskih standarda nije garancija sigurnosti bankarskog sistema. Slom hipotekarnog tržišta u SAD 2008. godine, doveo je do lančanih reakcija širom sveta. Ispostavilo se da je jedan od osnovnih uzroka krize bio manjak likvidnosti za pokrivanje sistemskih rizika proisteklih iz velikih kreditnih gubitaka. Takođe, pokazalo se da je u bankama koje su najviše izgubile, nivo kapitala bio nedovoljan da apsorbuje sve potencijalne gubitke kojima su bile izložene, što upućuje na to da je funkcija upravljanja rizicima bila neadekvatna (Basel Committee on Banking Supervision, 2013). Iskustva iz krize ukazala su na određene manjkavosti i potrebu unapređenja važećeg standarda adekvatnosti kapitala. Kako bi se sprečili novi kolapsi na svetskom tržištu i ojačala otpornost banaka pre svega na sistemske rizike, pripremljen je novi standard, Bazel III kojim se dodatno naglašava značaj efikasnog upravljanja rizicima, ali se uvode i minimalni pokazatelji za rizik likvidnosti.

Primena Bazelskih standarda, naročito Bazela II, je napravila prekretnicu u operativnom poslovanju savremene banke. Pored ključnog uticaja na jačanje procesa upravljanja rizicima, promenjena je uloga funkcije upravljanja finansijama u bankama. Proces upravljanja finansijama je unapređen postavljanjem niza ograničenja koja se odnose na visinu i strukturu kapitala i ostalih, pozajmljenih izvora finansiranja, ali i na strukturu i visinu plasmana banaka, a sve u cilju ostvarenja pokazatelja adekvatnosti kapitala u visini propisanog minimuma. Pred finansijskim menadžmentom se tako postavlja kao imperativ utvrđivanje optimalnog nivoa regulatornog kapitala naspram rizika koje banka preuzima i koji treba da zaštiti poslovanje banke od očekivanih i neočekivanih gubitaka i zadovolji regulativom propisane minimume sa jedne strane i da sa druge strane obezbedi zadovoljavajući prinos akcionara na uložena sredstva. Vezu između kapitala i rizika predstavljaju tzv. kapitalni zahtevi za kreditni, tržišni i operativni rizik. Kapitalni zahtevi se utvrđuju kao fiksni procenat rizične aktive za svaki od pojedinačnih rizika i direktno zavise od odabranog modela za obračun iste.

Bazelom III se dodatno postavljaju ograničenja i izazovi pred finansijski menadžment, a koji proističu iz njegovih osnovnih novina koje se tiču strukture kapitala i ostalih izvora finansiranja. Najznačajnije su sledeće:

- ♦ osnovni kapital (*Tier 1*) čine akcijski kapital i neraspoređena dobit, koja može biti uključena u kapital i pre odluke skupštine akcionara pri čemu je minimum akcijskog kapitala utvrđen na nivou od 4.5% rizične aktive, dok ukupan osnovni kapital iznosi 6% rizične aktive;

- ♦ uvedene su 2 nove rezerve kapitala i to: rezerva kapitala za ograničavanje raspodele dobiti (*Capital Conservation Buffer*) i kontraciklična rezerva kapitala (*Countercyclical Capital Buffer*). Rezerva kapitala za ograničavanje raspodele dobiti treba da iznosi 2,5% akcijskog kapitala i puna primena ovog standarda će početi 1. januara 2019. godine. Kontraciklična rezerva kapitala je uvedena sa ciljem ograničavanja sistemskog rizika u finansijskom sistemu, a određuje se u iznosu od 0% do 2.5% rizikom ponderisane aktive.
- ♦ uveden je leveridž racio (racio zaduženosti) kao odnos između kapitala i ukupne izloženosti. Predviđeno je da se od 2013. godine testira validnost leveridž racija na nivou od 3%, što je uzeto za graničnu vrednost. Obaveza objavljivanja ovog pokazatelja počinje od 2015. godine, dok se od 2018. godine uvodi kao deo prvog stuba Bazelskog standarda.
- ♦ kako bi se ispravili nedostaci u okviru Bazela II, implementirana su 2 minimalna standarda likvidnosti i to: pokazatelj pokrivenosti likvidnom aktivom (*Liquidity Coverage Ratio – LCR*) kao pokazatelj kratkoročne likvidnosti i pokazatelj neto stabilnih izvora finansiranja (*Net Stable Funding Ratio – NSFR*) kao indikator dugoročne likvidnosti. Banka treba da raspolaze visokolikvidnom aktivom koja se može lako pretvoriti u gotovinu, u slučaju nastanka neočekivanog događaja u segmentu likvidnosti. Pokazatelj neto stabilnih izvora finansiranja je definisan tako da dugoročna imovina mora biti pokrivena minimalnim iznosom stabilnog dugoročnog finansiranja“ (Mirković, 2012).

Navedenim novinama se direktno utiče na proces upravljanja finansijama u bankama. Uvođenjem granice za akcijski i osnovni kapital u odnosu na visinu rizične aktive, nastoji se da se ojača pozicija banke sa aspekta najkvalitetnijeg oblika kapitala, što sa druge strane predstavlja dodatni motiv za optimalnim korišćenjem ovog najskupljeg izvora finansiranja. Ograničavanjem raspodele dobiti neposredno se određuje dividendna politika banke i utiče na takođe jednu od ključnih odluka koje finansijski menadžment i uprava banke donose. Propisivanjem nivoa racija zaduženosti, koji nije zasnovan na stepenu rizičnosti aktive dodatno se ograničava struktura izvora finansiranja. Konačno, primenom racija kratkoročne i dugoročne likvidnosti utiče se na svakodnevno upravljanje gotovinom i ostalim visoko likvidnim oblicima imovine i kratkoročnim izvorima finansiranja. Dakle, Bazel III standardi pored jačanja i unapređenja funkcije upravljanja rizicima direktno se odražavaju i na svakodnevne odluke finansijskog upravljanja.

3. BAZELSKI STANDARDI U SRBIJI

Bazel II se u Srbiji primenjuje od 1.1.2012. godine putem nekoliko odluka Narodne banke Srbije. To su: Odluka o adekvatnosti kapitala banaka, Odluka o upravljanju rizicima, Odluka o objavljivanju podataka i informacija banke, Odluka o izveštavanju o adekvatnosti kapitala banke, Odluka o izveštavanju banaka i Odluka o kontroli bankarske grupe na konsolidovanoj osnovi. Odlukom o adekvatnosti kapitala vrši se primena prvog stuba Bazela II – utvrđivanje kapitalnih zahteva. Shodno tome, banke su u obavezi da obračunavaju pojedinačno kapitalne zhatve za kreditni, tržišni i

operativni rizik, a pokazatelj adekvatnosti kapitala u svakom trenutku treba da iznosi najmanje 12%.

Na osnovu podataka Narodne banke Srbije (NBS, 2015), sa stanjem na 31. decembra 2014. godine, pokazatelj adekvatnosti kapitala je iznosio 19,96% što je značajno iznad regulatornog minimuma. U strukturi kapitalnih zahteva dominiraju kapitalni zahtevi za kreditni rizik sa 86%, slede kapitalni zahtevi za operativni rizik sa 12% i na kraju za tržišni sa 2%, što je u skladu sa dominantnim aktivnostima banaka u Srbiji.

U bankarskom sektoru u Srbiji, sve banke, za obračun kapitalnih zahteva za kreditni i tržišni rizik koriste standardizovani pristup, dok za operativni rizik 13,8%, odnosno 4 banke, primenjuju standardizovani pristup¹. Ostale banke primenjuju pristup osnovnog indikatora, a napredni pristup ne primenjuje ni jedna banka. U zemljama u okruženju, ali i razvijenim zemljama u čijem se vlasništvu nalazi najveći broj banaka sa domaćeg tržišta, situacija je slična što se tiče tržišnog i operativnog rizika, ali se za obračun kapitalnog zahteva za kreditni rizik koriste i interni modeli. U tabeli br. 1 je prikazan pregled zastupljenosti pojedinih modela za obračun kapitalnih zahteva u odabranim zemljama.

indikatora izloženosti i određenog beta koeficijenta koji uzima vrednosti od 12% do 18% (Narodna banka Srbije, Odluka o adekvatnosti kapitala banke, 2015). Ukupni kapitalni zahtev za operativni rizik jednak je zbiru kapitalnih zahteva za svaku pojedinačnu poslovnu liniju. Za razliku od toga, primena najjednostavnijeg, pristupa osnovnog indikatora podrazumeva da se indikator izloženosti pomnoži sa tzv. alfa koeficijentom koji je jednak 15% i na taj način dobije ukupni kapitalni zahtev za operativni rizik. U oba slučaja indikator izloženosti predstavlja zbir neto prihoda od kamata i neto nekamatnih prihoda u skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala. Primer dve najveće banke u Srbiji koje primenjuju standardizovani pristup pokazuje da se njegovom primenom izdvaja manje kapitala nego što bi se izdvajalo primenom pristupa osnovnog indikatora i na taj način se oslobađa deo kapitala za dalje produktivno korišćenje i ostvaruje se viši pokazatelj adekvatnosti kapitala. Sa operativnog aspekta upravljanja finansijama u bankama uslov koji treba da se ostvari da bi se omogućila primena ovog pristupa jeste da se obezbedi razdvajanje odgovarajućih prihoda i rashoda koji se u poslovanju ostvaruju na poslovne linije od kojih potiču.

Tabela br.1: Zastupljenost modela za obračun kapitalnih zahteva

Kreditni rizik	Austrija	Nemačka	Italija	Francuska	Grčka	Mađarska	Rumunija	Bugarska	Hrvatska
Standardizovani pristup	91.4%	99.9%	91.0%	38.1%	100.0%	95.6%	100.0%	95.8%	100.0%
FIRB	8.4%	0.9%	3.2%	0.0%	10.0%	0.6%	6.5%	4.2%	2.9%
AIRB	0.2%	1.8%	5.9%	61.9%	0.0%	3.8%	3.2%	0.0%	2.9%
Tržišni rizik									
Standardizovani pristup	98.3%	34.7%	99.2%	52.2%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.00%
VAR	1.7%	0.6%	0.8%	47.8%	15.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.00%
Operativni rizik									
BIA	95.2%	96.8%	88.2%	32.4%	75.0%	88.8%	80.6%	83.3%	68.6%
SA	3.4%	2.3%	5.4%	41.4%	30.0%	5.6%	9.7%	12.5%	25.7%
AMA	1.4%	0.9%	6.4%	26.2%	0.0%	5.6%	9.7%	4.2%	5.7%

Izvor: <http://www.eba.europa.eu/supervisory-convergence/supervisory-disclosure/aggregate-statistical-data>

U primeni internih modela za obračun kapitalnih zahteva najdalje se otišlo u Francuskoj gde je najveća njihova zastupljenost. Analizirajući zemlje iz okruženja, jedino je u Hrvatskoj u manjoj meri nego u Srbiji zastupljen pristup osnovnog pokazatelja za operativni rizik. Ovo stanje odražava sa jedne strane nespremnost institucija da pređu na kompleksne napredne modele obračuna, ali sa druge strane i obzirnost regulatornih organa usled primene konzervativnijeg standardizovanog pristupa.

Iako je jedan od osnovnih zadataka finansijskog menadžmenta optimizacija kapitala, taj se zahtev ne može ostvariti bez uske saradnje sa funkcijom upravljanja rizicima odnosno bez obaziranja na rizični profil banke. U uslovima ograničenih mogućnosti i datog prihvaćenog nivoa rizika jedan od načina optimizacije postojećeg nivoa kapitala jeste putem primene naprednijih pristupa za obračun kapitalnih zahteva koji na realniji način prikazuju rizični profil banke. Takvu mogućnost pruža primena standardizovanog pristupa za obračun kapitalnih zahteva za operativni rizik. U skladu sa Bazelom II, za primenu datog pristupa od banke se zahteva da se celokupno poslovanje banaka može podeliti na osam poslovnih linija i da se za svaku poslovnu liniju može izračunati indikator izloženosti za operativni rizik. Nakon toga se kapitalni zahtev za operativni rizik dobija kao proizvod

1 procena izvršena od strane autora na osnovu individualnih podataka banaka.

Standardizovani pristup, iako uopšten, u odnosu na pristup osnovnog indikatora daje manji kapitalni zahtev nego što je slučaj sa pristupom osnovnog pokazatelja, naročito kod banaka koje imaju relativno značajno učešće poslovanja sa stanovništvom i malom privredom jer je beta koeficijent preko koga se obračunava kapitalni zahtev 12%, umesto 15% koliko iznosi alfa koeficijent.

U tabelama br. 2 i br. 3 je prikazan obračun kapitalnog zahteva za operativni rizik u dve najveće banke u Srbiji za 2014. godinu koje koriste standardizovani pristup.

Primenom standardizovanog pristupa za obračun kapitalnog zahteva za kreditni, tržišni i operativni rizik, ostvareni su pokazatelji adekvatnosti kapitala od 19,4% u *Banca Intesa-i*, odnosno 17,7% u Komercijalnoj banci. Ukoliko bi se za isti period obračuna u dve pomenute banke za obračun kapitalnog zahteva za operativni rizik koristio pristup osnovnog pokazatelja, kapitalni zahtev bi bio viši, a pokazatelj adekvatnosti kapitala niži. Taj obračun je prikazan u tabeli br. 4.

Na osnovu prikazanog obračuna, može se potvrditi da primena standardizovanog pristupa za obračun kapitalnog zahteva za operativni rizik dovodi do oslobađanja dela kapitala za dalje produktivno korišćenje u odnosu na primenu pristupa osnovnog indikatora i poboljšanje pokazatelja adekvatnosti kapitala. U konkretnom slučaju u *Banca Intesa-i* kapitalni zahtev za operativni rizik je smanjen za 4,3%, dok

Tabela br. 2 Obračun kapitalnog zahteva za operativni rizik za 2014. godinu *Banca Intesa*

Banca Intesa (Iznosi su u hiljadama dinara)	Indikator izloženosti			β koeficijent	Kapitalni zahtev
	2012	2013	2014		
Linije poslovanja					
Finansiranje privrednih subjekata	0,00	0,00		18%	
Trgovina i prodaja	3,507,252.00	5,739,023.00	5,711,451.00	18%	
Brokerski poslovi s fizičkim licima	2,529.00	3,237.00	3,298.00	12%	
Bankarski poslovi s privrednim društvima	13,950,583.00	12,968,696.00	11,687,529.00	15%	
Bankarski poslovi s fizičkim licima	10,741,053.00	10,691,112.00	11,312,395.00	12%	4,143,295
Platni promet	25,721.00	28,760.00	31,140.00	18%	
Agencijske usluge	1,371.00	1,322.00	1,484.00	15%	
Upravljanje imovinom					

Izvor: <http://www.bancaintesa.rs/upload/Basel2Pillar3Report2014.pdf>

Tabela br. 3 Obračun kapitalnog zahteva za operativni rizik za 2014. godinu, Komercijalna banka

Komercijalna banka (Iznosi su u hiljadama dinara)	Indikator izloženosti			β koeficijent	Kapitalni zahtev
	2012	2013	2014		
Linije poslovanja					
Finansiranje privrednih subjekata	5,810	7,532	6,144	18%	
Trgovina i prodaja	-1,428,986	-5,389,994	1,020,003	18%	
Brokerski poslovi s fizičkim licima	5,047	3,655	5,032	12%	
Bankarski poslovi s privrednim društvima	8,759,726	17,004,123	9,662,860	15%	
Bankarski poslovi s fizičkim licima	5,408,320	2,322,993	5,843,080	12%	2,291,166
Platni promet	1,528,060	1,703,366	1,782,950	18%	
Agencijske usluge	24,426	30,568	29,231	15%	
Upravljanje imovinom	161,800	213,069	75,166	12%	

Izvor: http://www.kombank.com/pdf/izvestaj_opi_banke_31_12_2014.pdf

Tabela br. 4

(Iznosi su u hiljadama dinara)	Banca Intesa	Komercijalna banka
Kapitalni zahtev za operativni rizik - Standardizovani pristup	4,143,295	2,291,166
Kapitalni zahtev za operativni rizik - Pristup osnovnog indikatora	4,320,398	2,439,199
Umanjenje kapitalnog zahteva za operativni rizik	177,103	148,033
Umanjenje kapitalnog zahteva za operativni rizik (%)	4.3%	6.5%
Ukupni kapitalni zahtevi - Standardizovani pristup za operativni rizik	30,819,901	21,954,227
Pokazatelj adekvatnosti kapitala - Standardizovani pristup za operativni rizik	19.4%	17.7%
Ukupni kapitalni zahtevi - Pristup osnovnog indikatora za operativni rizik	30,995,398	22,102,260
Pokazatelj adekvatnosti kapitala - Pristup osnovnog indikatora za operativni rizik	19.3%	17.6%

Izvor: kalkulacije autora

je u Komercijalnoj banci smanjen za 6,5%. Prikazana analiza ukazuje da bi banke prelaskom na standardizovani pristup obračuna ostvarile pozitivne efekte na ukupne kapitalne zahteve i pokazatelj adekvatnosti kapitala. Takođe, tako bi se izvršila delimična optimizacija kapitala za dati rizični profil. S obzirom na dominantan udeo pristupa osnovnog indikatora kod banaka u Srbiji, banke bi trebalo da unaprede proces upravljanja rizicima ali i finansijama prelaskom na napredniji standardizovan pristup.

Novine predviđene Bazelom III stavljaju značajne zahteve pred banke u Srbiji. Ipak, kako pokazuju rezultati sprovedene kvantitativne studije uticaja Bazela III na kapital, rizičnu aktivu i leveridž racio tokom 2015. godine, (Narodna banka Srbije, 2015) bankarski sektor u Srbiji je adekvatno i visoko kapitalizovan i da bi banke bez problema mogle da zadovolje nove minimalne kapitalne zahteve. Ukoliko bi se Bazel III primenio, na osnovu ostvarenih rezultata u 2014. godini, koeficijent adekvatnosti kapitala bi porastao usled rasta ukupnog regulatornog kapitala. Sve banke bi zadovoljile minimalne propisane pokazatelje adekvatnosti osnovnog i ukupnog kapitala, dok bi najveći broj banaka imao pokazatelj adekvatnosti osnovnog akcijskog kapitala iznad propisanog minimuma.

Uticaj uvođenja pokazatelja likvidnosti će biti analiziran u narednom periodu od strane regulatora. Međutim, uvođenje pokazatelja pokrivenosti likvidnom aktivom podrazumeva da će banke više biti orjentisane na dugoročne izvore finansiranja i na držanje niskoprirodnih, ali likvidnih oblika aktive, što ima direktnog odraza na profitabilnost. Ispunjenje datog pokazatelja za posledicu će imati smanjenje neto kamatnih marži banaka, jer će se u strukturi finansiranja smanjiti udeo jeftinijih izvora. Moguće je očekivati da će uspešnije banke imati viši iznos pokazatelja neto stabilnih izvora finansiranja i značajan uticaj na tržišnu cenu aktive, dok će se manje uspešne banke suočiti sa problemom pada konkurentnosti (Mirković, 2012).

ZAKLJUČAK

Bazelski standardi, kao osnov regulative u bankarskim sistemima širom sveta, doprineli su razvijanju i usavršavanju procesa upravljanja rizicima i unapređenju funkcije upravljanja finansijama. Pred finansijskim menadžerima nalaze se zahtevi da poštujući ograničenja u pogledu upravljanja izvorima finansiranja i donošenju odluka o raspodeli dobiti obezbede odgovarajući odnos između kapitala i rizika koji banka

preuzima, a samim tim obezbede i zadovoljenje propisanog minimalnog pokazatelja adekvatnosti kapitala. Suviše visok pokazatelj adekvatnosti kapitala ukazuje da se kapital neproduktivno koristi, dok nizak nivo pokazatelja upozorava da banka nema dovoljno kapitala za pokriće mogućih gubitaka koji proističu iz preuzetih rizika. Suočeni sa izrazito jakom konkurencijom i trendom opadajućih marži na bankarskom tržištu u Srbiji, kao imperativ se nameće pronalaženje načina za optimizaciju raspoloživog kapitala. Jedan od načina je i primena naprednijih pristupa za obračun kapitalnih zahteva. U narednom periodu se očekuje prilagođavanje regulative i poslovanja banaka Bazel III standardima koji će dodatno uticati na svakodnevno upravljanje finansijama u bankama u cilju ispunjenja pokazatelja likvidnosti.

LITERATURA

- Banca Intesa a.d. Beograd. (2014). *Bazel II Stub 3: Objavljivanje podataka i informacija banke sa stanjem na dan 31.decembra.2014. godine*. Preuzeto 01. oktobra 2015. sa <http://www.bancaintesa.rs/upload/Basel2Pillar3Report2014.pdf>
- Bank for International Settlements. (2004). *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards*. Preuzeto 01. oktobra 2015. sa <http://www.bis.org/publ/bcbs107.pdf>
- Bank for International Settlements. (2009). *Strengthening the resilience of the banking sector - consultative document*. Preuzeto 01. oktobra 2015. sa www.bis.org/publ/bcbs164.htm Basel III dokumenta
- European Banking Authority. (2013). *Aggregate statistical data*. Preuzeto 01. oktobra 2015. sa <http://www.eba.europa.eu/supervisory-convergence/supervisory-disclosure/aggregate-statistical-data>
- Komercijalna banka a.d. Beograd. (2014). *Izveštaj o objavljivanju podataka i informacija Komercijalne banke a.d. Beograd za 2014. godinu*. Preuzeto 01. oktobra 2015. sa http://www.kombank.com/pdf/izvestaj_opi_banke_31_12_2014.pdf
- Mirković, V. (2012). Bankarski sektor Srbije - ostvarene performanse i izazovi u budućnosti. *Ekonomski vidici*, 17(4), 643-662.
- Narodna banka Srbije (2014). *Bankarski sektor u Srbiji Izveštaj za IV tromesečje 2014. godine*. Preuzeto 01. oktobra 2015. sa http://www.nbs.rs/export/sites/default/internet/latini-ca/55/55_4/kvartalni_izvestaj_IV_14.pdf
- Narodna banka Srbije. (2015). *Rezultati kvantitativne studije uticaja novih standarda o kapitalu, rizičnoj aktivni i leveridž raciju*. Preuzeto 25. oktobra 2015. sa http://www.nbs.rs/export/sites/default/internet/latini-ca/55/55_2/bazel_3/rezultati_studije_uticaja_novih_standarda.pdf
- Službeni glasnik RS. (2011). *Odluka o adekvatnosti kapitala banke*. Službeni glasnik RS, br. 46/2011, ispravka 46/2011.
- Van Horne J., & Wachowicz, J. (2008). *Fundamentals of Financial Management*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

THE IMPACT OF BASEL STANDARDS ON FINANCIAL MANAGEMENT: A CASE STUDY OF SERBIA

Abstract:

The growing importance of risk management at the end of the twentieth century has changed the principal role of financial management in the banking sector. Namely, the emphasis of financial management is no longer on traditional roles of raising enough funds for maintaining liquidity and solvency. The main goal has become to ensure adequate level of capital in accordance with the risk profile of the bank, choose the appropriate funding and investment structure that should contribute to achieving development goals and expectations of bank shareholders and preserve safety of depositors and regulatory requirements. The implementation of Basel standards (Basel II and Basel III) imposes additional challenges to financial management in relation to the structure and quality of capital instruments. The fulfilment of these objectives requires close connection between financial and risk management. In this paper, the author points to the main challenges of financial management in the banking sector in Serbia, as a result of the Basel standards implementation. The analysis of implemented models for capital requirements calculation indicates that the banks in Serbia use the standardized approach for calculating capital requirements for credit and market risks, whereas the basic indicator approach is applied for operational risk in majority of banks. Based on the applied approach for operational risk capital requirements, the paper confirms that implementation of more sophisticated approaches could lead to capital optimization.

Key words:

finance,
bank,
Basel standards,
risk,
capital requirements.